

A „NYÍRSÉGI” AKÁC KÖZTERMESZTÉSBE VONÁSA

DR. KAPUSI IMRE

Az Országos Mezőgazdasági Fajtaminősítő Tanács az elmúlt években nyolc akácfaajtát minősített. Kimondottan fatermesztési célra hetet: „Nyírségi”, „Zalai”, „Jászkiséri”, „Kiskunsági”, „Pénzesdombi”, „Császártöltési”, „Appalachia”. Méhlegelőjavítási, illetve díszfatermelési célra egyet: „Rózsaszín AC”.

Most jutottunk el ahhoz a ponthoz, ahonnan az új fajták köztermesztésbe vonása nagy lendületet vehet. Ma már rendelkezésre áll az üzemi elszaporításhoz szükséges kiindulási alapanyag és az új fajták telepítését rendeletileg szabályozott minőségi felár is ösztönzi. 1982. április 1-el megalakult a Nagykunsági Akáctermelési Rendszer. A rendszer taggazdaságai az új fajták köztermesztésbe vonását gyorsított menetben tervezik.

Fajtaválaszték

Az említett fajták alkalmazhatóságát illetően az egyes célkitűzések (fatermesztés, méhlegelőjavítás stb.) nem jelentenek kizárólagosságot. Egyes fajták (pl. „Zalai”, „Kiskunsági”, „Császártöltési”) egyidejűleg alkalmasak fatermesztésre és méhlegelő javításra is. A méhlegelőjavításra, illetve díszfatermelésre szelektált „Rózsaszín AC” fatermesztési értéke hasonló a komersz akácéhoz, de méhészeti szempontból kiváló fajta. Egyes fajták inkább a nagyobb átmérőjű fűrészrönk termelésére, míg mások a kisebb átmérőjű, de egyenesebb rúdafa (oszlopfá) termelésére alkalmasabbak. Előbbiek közé sorolható a „Nyírségi”, „Kiskunsági”, „Jászkiséri”, „Pénzesdombi”, „Appalachia”; utóbbiak közé a „Zalai” és „Császártöltési” akác. Tehát fatermesztési szempontból is rendelkezünk úgynevezett kettős hasznosítású fajtákkal.

Termőhely igény

Termesztési kísérleteink is arra engednek következtetni hogy az új fajták elterjedése mindenképp előtt az akáctermesztés hagyományos termőhelyein várható. Mivel az új fajták a jelenleg szokásosnál intenzívebb művelést kívánnak, célszerű köztermesztésbe vonásukat a jobb termőhelyeken szorgalmazni, különösen sarj akácok átalakításakor, vagy új akácok létesítésénél.

A „Nyírségi” akác termesztéstechnológiai tulajdonságai

Termesztési kísérleteinkben a „Nyírségi” akác van túlsúlyban, mivel ez idő szerint ebből áll rendelkezésre a legtöbb szaporítóanyag. Várható, hogy induláskor ezzel a fajtaival találkozunk legtöbbször a gyakorlatban is.

A „Nyírségi” akác erdőművelési (fatermesztés-technológiai) tulajdonságai közül a következőket feltétlenül figyelembe kell venni. Viszonylag korán fakad (a közönséges akácéhoz képest 10—15 nappal hamarabb) és éves hajtásai későn (októberben) érnek be. Ezek a tulajdonságok hátrányosak annyiban, hogy a

korai és kései fagyok károsításának valószínűsége megnövekszik. Területki-választáskor kerüljük a fagyveszélyes helyeket. Fagykárt követően a csúcs-hajtáson villás vagy csokros elágazásra számíthatunk. Jó termőhelyeken az így feltörő oldalágak már egy év alatt is túlságosan megerősödhetnek. Ezért fontos, hogy a fagykárt szenvedett törzseket lombfakadás után azonnal meg-nyessük.

Még a másodszori átültetést is kiválóan bírja, de többször ismételt visszavá-gások vagy gyökércsonkolások hatására gyökfője bevakul. Ezért a két évesnél idősebb tövű csonkolt csemete iskolázás, vagy erdősítés céljára nem alkalmas.

Vastagsági és magassági növekedése erőteljes, ágai egyenesek, a törzshöz képest hegyes szögben állnak. Rosszindulatú oldalágakat csak ritkán növeszt. Az ilyen ágak könnyen felismerhetők, mert erőteljes növekedésüek és törzstől elállóak (zászlósak). Ezeket a vastag és elálló oldalágakat feltétlenül le kell nyess-ni, mert hamar megvastagodnak és gyakran lehasadnak (széltörés vagy ápoló-gépbe történő beakadás miatt). A vékony és rövid oldalágakat nem kell le-nyesni.

Koronája jól fejlett, de vetülete viszonylag kicsi; alakja É—D irányban meg-nyúlt. A jobb területkihasználás érdekében ezért is célszerű enyhén téglalap alakú növétérbe ültetni. A téglalap hosszabbik oldala É—D irányba nézzen.

A gabonatermesztésben használatos gyomirtószerekre érzékeny, ezért er-dőtelepítést megelőző talajvizsgálatkor vegyszermaradvány vizsgálatot is vé-geztesünk. Ha a mustár vagy saláta maggal végzett csiráztatási próba vegy-szer maradványra vagy felhalmozódásra utal, az erdősítést inkább halasszuk el egy évvel.

Valószínűleg újdonsága miatt a vad is szívesen kóstolgatja, de a lecsipett hajtásokat többnyire nem eszi meg. Vadrágás után a fagykárhoz hasonló vil-lás, vagy csokros növéssű oldalágakra számíthatunk. Ezért vadveszélyes helye-ken az erdősítését be kell keríteni.

Erdősítés „Nyírségi” akáccal

„Nyírségi” akáccal történő erdősítésre egyelőre csak a hagyományosan be-vált teljes talajelőkészítéssel technológia alkalmazását javasoljuk. Felújításban: vágásterület letakarítása — tuskózás — tuskók eltávolítása — mélyforgatás — gyökértelenítés — talajfelszín elmunkálása — csemetehelyek kitűzése — stb. Telepítésben: terület előkészítése — mélyforgatás — talajfelszín elmunkálása — csemetehelyek kitűzése — stb. Folyamatos gépi ültetés esetén csak a nyom-vonalakat kell kitűzni.

Erdősítéshez egy-, vagy kétéves tövel rendelkező csemetét használhatunk. A kétéves csemete előnyösebb, mert a visszavágást követő évben csaknem két-szer akkorát nő, mint az egyéves. Biztató erdősítési kísérleteink vannak gyökér-darabokkal is.

Az ültetési tőszám mindenek előtt az erdősítés költségeit növeli, vagy csök-kenti (egy csemete ára több mint 3 Ft), de állománynevelési szempontból is döntő lehet (pl. a fatermesztési modellek alkalmazhatósága szempontjából). Általában $2,5 \times 1,25$ m ültetési hálózatot javasolunk, a már említett elrende-zésben. Jó termőhelyeken még a $2,5 \times 2$ m-es hálózatban telepített állományok is kielégítő eredményt adnak. A hagyományosnál ($2,5 \times 1$ m) nagyobb hálózat az erdősítés átfutási idejét nem növeli.

Csemetekertből a szaporítóanyag általában csonkított, vagy sérült szárral kerül ki, mivel kiemelés előtt, vagy után egyes munkákat csak ilyen áron le-

het elvégeztetni. Ezért is szükséges a csemeték ültetés utáni törevágása. Törevágás után gyakori, hogy a csemete több szállal fakad, ezért még abban az évben (augusztusban) egyszálra kell metszeni.

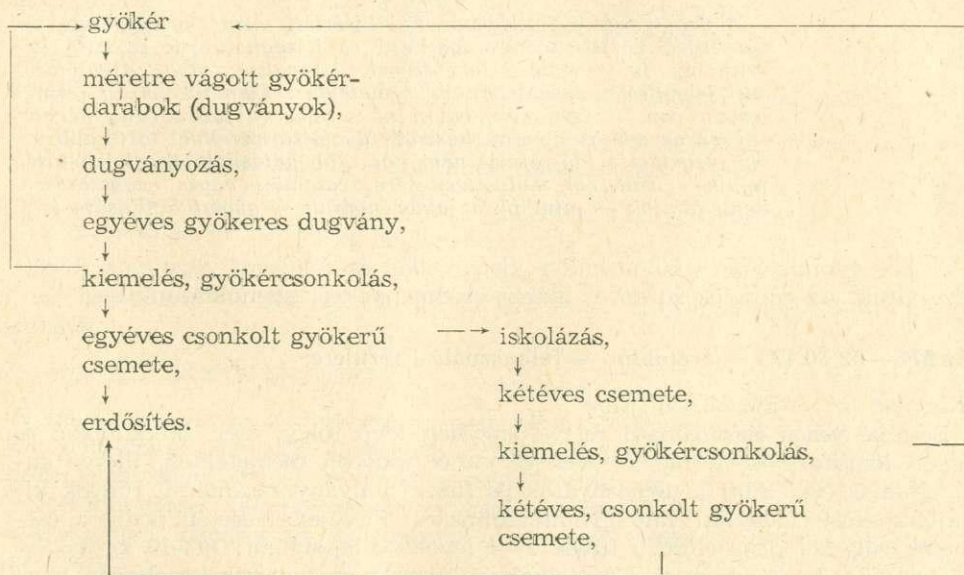
Talajapoláskor a hagyományosan jól bevált sor- és sorközművelő eljárások alkalmazhatók, de a vegyszeres gyomirtást lehetőleg kerülni kell. Ha valamilyen oknál fogva pótlásra kerülne sor, számítani lehet a pótlásként ültetett csemeték jelentős növekedésbeli lemaradásával.

Szaporítóanyag-ellátás

Az üzemi elszaporításhoz szükséges kiindulási alapanyagot az Erdészeti Tudományos Intézettől lehet beszerezni, ahol a fajtafenntartással foglalkoznak.

Az induláskor kapott egyéves csemetét hagyományos módon eliskolázzuk és belőle kétéves, iskolázott csemetét nevelünk. Az üzemi elszaporítás tulajdonképpen ezután kezdődik, mivel a továbbszaporításhoz szükséges gyökeret a kétéves, iskolázott csemete adja.

Az elszaporítás vázlatja:



Az elszaporítás technológiájának részletes leírása az ERTI-től beszerezhető.

A tervezett beállási szint és a felfutási idő (maximum öt év, mert ennyi idő múlva az alapanyagot ki kell cserélni) ismeretében a kiinduláshoz szükséges alapanyag kiszámítható. A számításhoz figyelembe kell venni, hogy az iskolázás kihozatala átlagosan 80, a dugványozásé pedig 50%. Ezer db csonkolt gyökerű csemetéből kiindulva az ötödik év végén 18—20 000 kétéves és 35—40 000 egyéves csemetére számíthatunk. Ezekről közel 300 000 dugvány termelhető, ha az egyéves csemeték gyökerét is figyelembe vesszük. (Az egyéves csemetéről átlagosan 2,5—3, a kétéves csemetéről 10—15 db gyökérdugvány termelhető.)

Elszaporítás közben (öt év alatt) háromszor nyílik lehetőség kisebb területű erdősítésre, mivel a kétéves csemetéket gyökércsonkolás után már végleges

helyükre ültetjük. Kezdetben ezeket a lehetőségeket üzemi kísérletek beállítására célszerű felhasználni (pl. termőhelyi, fatermési és állományszerkezeti összefüggések vizsgálata céljából). A kísérletek tervezésébe és értékelésébe az ERTI központ (Budapest) és annak Tiszántúli Kísérleti Állomása (Püspökkladány) készséggel besegít.

KÉT GYOMÍRTÓ SZER KISÉRLETI ALKALMAZÁSA

DR. KOLONITS JÓZSEF

A vegyszeres gyomirtásban két kísérleti célra engedélyezett, erdészetileg is jelentősnek ígérkező és hézagpótlónak számító készítmény felhasználási lehetőségeit vizsgáltuk meg. Alkalmazásuk jelentősége elsősorban a csemetekerti szaporító anyag termelésben van. A csemeték, valamint a nyár és fűzdugvány nevelésé-
gben az eddigiek során használt gyomirtószereknél tartósabb, de egy vegetációs időszaknál nem hosszabb hatásúak. Ezzel lehetőség nyílik a triazinok helyettesítésére, valamint egyes vegyszerérzékeny fajok — mint pl. az akác, nyárok — gyomtalanítására is.

A két gyomirtószert külön-külön kisparcellás és félézemj viszonyok között vizsgáltuk. Az eddigiek során az alábbi eredményekről számolhatunk be.

Az MG—02 50 EC — acetoklór — felhasználási területe

(Kis. eng. sz.: MÉM 38.436/1979.)

Eredményesen használható fel: a rügyben levő tölgy, cser, bükk, akác és egyéb lombfajok, a lúccs kétéves és ennél idősebb csemetéinek, illetve suhángjainak, valamint a nemesnyárok és fűzek dugványozásának, a rügyek kihajtása előtt, tavasszal való gyomtalanítására. Fűvesedés esetén pedig a csemeték rügyfakadása előtt, a fűvek 2—4 leveles állapotában: 10—15 kg/ha *Sys 67 Omnidel* hozzáadásával. Nem alkalmas viszont magvetések kezelésére, mert a csíranövényen erős stagnáló hatást vált ki.

Hatásosan irtathatók a magról kelő egyéves gyomok. Hatása 2,5—3 hónapig érzékelhető. A gyomnövények közül az EWRC (Európai Gyomirtási Kutató Tanács) értékelési skála szerint megfelelő, jó és kítűnő eredménnyel irtotta a korán és sekélyen csírázó

Anthemis arvensis L.

Chenopodium album L.

Erigeron canadensis A.

Raphanus raphanistrum A.

Setaria viridis L.

Bromus tectorum N.

Papaver rhoeas A.

Echinochloa Crus Galli A.

parlagi pipitért,

fehér libaparéjt,

betyárkórót (*Afalonnal* kombinálva),

repcsényretket,

zöldmuhart,

fedélrozsnokot,

pipacsot,

kakaslábfüvet,